

Katarzyna Bałdyga, Marta Chachulska, Łukasz Chojnowski

"Juliusz Słowacki - autor wierszy - interpretacje i reinterpretacje" : sprawozdanie z konferencji

Colloquia Litteraria 2/7, 135-138

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KATARZYNA BAŁDYGA
MARTA CHACHULSKA
ŁUKASZ CHOJNOWSKI

***JULIUSZ SŁOWACKI – AUTOR WIERSZY –
INTERPRETACJE I REINTERPRETACJE***
SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI

27 i 28 listopada 2009 r. na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie Katedra Badań nad Romantyzmem i Twórczością Cypriana Norwida Instytutu Filologii Polskiej zorganizowała konferencję poświęconą Juliuszowi Słowackiemu. Było to szóste spotkanie w ramach Colloquiów Romantycznych.

DZIEŃ I

W tematykę konferencji wprowadziła Bernadetta Kuczera-Chachulska, przedstawiając stan badań nad liryką Słowackiego. Zagadnienia, które szczególnie interesowały referentkę, to: sposoby lektury tekstów poety właściwe poszczególnym badaczom oraz ich sposób analizy artystycznego utworu Słowackiego. Referat miał charakter syntetyzujący i otwierał perspektywę dla nowej refleksji nad twórczością Słowackiego.

W referacie *O profetycznych wierszach Słowackiego* Grażyna Halkiewicz-Sojak zwróciła uwagę na współistnienie w lirykach dwóch sprzecznych postaw – wewnętrznej i zewnętrznej. W tym kontekście prelegentka mówiła o inspiracji (natchnieniu), którego źródłem miało być zarówno wewnątrz podmiotu, jak i to, co ponadpodmiotowe. Zdaniem Halkiewicz-Sojak istotnymi motywami w późnej twórczości

Słowackiego są: światło i ofiara, światło i kolor są zaś w obrazowaniu poety wartościami dopełniającymi się.

Jacek Brzozowski w wystąpieniu pt. *Propozycja interpretacji późnych wierszy Juliusza Słowackiego* pokazał, jak ważne w badaniach nad jego liryką są problemy tekstologiczne. Właściwie nie zawsze wiadomo, co jest tekstem napisanym przez Słowackiego. Taki stan rzeczy nie tylko utrudnia interpretowanie późnych wierszy poety, ale jest także źródłem błędów wydawniczych.

Ewa Szczeglacka na przykładzie treści zeszytów, szkicowników i notatników Słowackiego (gromadzących m.in. wiersze i rysunki poety) podjęła temat „autobiografii lirycznej”. W notowanych tam utworach wyraźnie obecne są motywy tanatalne, nieprzypadkowo – Słowacki bowiem był coraz bardziej chory; każdy wiersz mógł być wierszem ostatnim.

Dariusz Seweryn w referacie *Potrójna śmierć* opisał zakorzenie strukturalne i stylistyczne wiersza [*Śmierć, co trzynastcie lat stała koło mnie...*] w charakterystycznych dla średniowiecza poczuciu sprawiedliwości i okrucieństwie. Rozdzielenie w wierszu ducha cara na trzy zjawy wywiódł ze średniowiecznej tradycji podziału władzy: zły władca miał ponieść potrójną śmierć (ulec całkowitej dezintegracji). Trójpodział wiersza również wiąże się z motywem potrójnej śmierci. Badacz zwrócił też uwagę (w interesującym go kontekście) na występujący w utworze motyw winy i kary.

Katarzyna Kander mówiła o wierszu *Zachwycenie*, poetyckim opisie przeżycia mistycznego. Jako istotny kontekst interpretacyjny przywołała mistykę chrześcijańską, zwłaszcza oblubieńczą (Hildegarda z Bingen, Katarzyna Sieneńska, Teresa z Ávila, Jan od Krzyża). Prostota stylu i obrazowania w tym wierszu wskazuje, według Kander, na bezradność języka wobec tajemnicy obcowania człowieka z Bogiem.

Joanna Wiśniewska w referacie „*Żywych zabija – umarłe ożywia*”. *La belle dame sans merci* w balladzie „*Rusałka*” dużo miejsca poświęciła tytułowej postaci. Rusałka, postać zaczerpnięta z kultury słowiańskiej (romantyczny koloryt lokalny!), to demon wodny, którego życie podtrzymują ofiary składane z młodych chłopców. Poza słowiańskimi w balladzie widoczne są także inspiracje czerpane z twórczości

poetów niemieckich. Bohater utworu, bezustannie kuszony przez Rusalkę, ostatecznie zostaje przez nią opętany (motyw związku między mężczyzną a demoniczną kobietą z innego świata).

Agata Seweryn wykazała, że poemat Słowackiego *W Szwajcarii* utrzymany jest w nastroju podobnym nastrojowi barokowemu (podobieństwa w obrazowaniu, metaforyce). Ruch, niestałość, nieustanne metamorfozy, rozbudowana dekoracyjność, silnie zaakcentowane opozycje (*Amor divinus – Amor profanus*; zmysłowość – świętość) dowodzą, że Słowacki inspirował się rzeźbą i malarstwem barokowym. Jednym spośród szeregu ważnych kontekstów przywołanych przez badaczkę (m.in. sonety Petrarcki, mitologia grecka, literatura staropolska i romantyczna) była *Pieśni nad Pieśniami* – nawet miejsce akcji poematu Słowackiego bardziej przypomina krainę pieśni Salomonowej niż tytułową Szwajcarię.

O tym, że Norwid w utworze *Krakus* dokonał reinterpretacji *Balady* Słowackiego, dowiedzieliśmy się z referatu Ewangeliny Skalińskiej. Porównanie obu utworów wykazało m.in., że Norwid w odróżnieniu od Słowackiego połączył tradycję słowiańską z chrześcijańską. *Krakus* jest alegorycznym odtworzeniem pierwszego biblijnego zabójstwa, a przy tym misterium historycznym wykorzystującym motyw ludowej wersji historii.

DZIEŃ II

Józef Ruszar w referacie „*Wieczny Rzym*”. *Przemiany wrażliwości od Słowackiego do Herberta* porównywał obrazy wiecznego miasta w liryce obu poetów; swoje spostrzeżenia konfrontował z malarstwem dziewiętnastowiecznym i współczesnymi fotografiami.

Kwiryna Zięba potraktowała jako całość poetycką trzy wiersze Słowackiego: *W pamiętniku Zofii Bobrówny*, *Do Ludwiki Bobrówny* i *[Dziecina Lolka na rzymskich mogiłach...]*, wskazując znamiona ich cykliczności. Referentka zwróciła ponadto uwagę, że wszystkie trzy wiersze łączy pewien rodzaj pedagogiki duchowej i obecność „projektów inicjacyjnych” (przekraczania progów dojrzałości); pokazała też, jak postępuje w nich ewolucja od słowa, które zachwyca, do sło-

wa prorockiego – budzącego wielkość duchową. Nadrzędną rolą poezji staje się, zdaniem Zięby, „aniołotwórczość”.

Małgorzata Łukaszuk, analizując odwołania do Słowackiego (ale i do innych twórców romantycznych) w tekstach Jarosława Iwaszkiewicza, pokazała głębokie związki współczesnego poety z romantyzmem.

Referat Haliny Dubyk potwierdził, że Iwaszkiewicz stale interesował się twórczością Słowackiego (liczne aluzje często związane były ze wspólną obu twórcom „ukraińskością”). Uzasadnione jest zatem czytanie Iwaszkiewicza poprzez konteksty romantyczne.

Piotr Mitzner w referacie *Michał Tarasiewicz – pierwszy z Kordianów* opowiedział o pierwszym w historii (1899) wystawieniu *Kordiana* w całości (do dziś zachowało się 6 fotografii z prapremiery; pisał o nim też m.in. Kazimierz Przerwa-Tetmajer), przede wszystkim zaś o sposobie gry i osobowości odtwórcy głównej roli.